

**Прва работилница за развој на Акционен план за поддршка
на развојот на зелено, климатски паметно, родово
чувствително и инклузивно вработување во клучните
економски сектори во државата**

Проект: “Building Capacity towards sustainable capital development in North Macedonia”

14.06.2024

Извештај за проценка и препораки за стимулирање климатски паметно и инклузивно вработување во клучните економски сектори

Building Capacity Towards Sustainable Human Capital Development in North Macedonia

14 јуни 2024

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Government of the Republic of North Macedonia

GREEN
CLIMATE
FUND

ОПШТА ЦЕЛ НА ИЗВЕШТАЈОТ

Извештајот за проценка има за цел да обезбеди стратешки препораки за социјалните политики и политиките на пазарот на трудот за стимулирање климатски паметно и инклузивно вработување, со специфичен фокус на учеството на жените, младите и ранливите групи во работната сила

СОДРЖИНА:

- Постојни социјални политики, стратегии и сродни инструменти на пазарот и на трудот и нивниот капацитет за стимулирање климатски паметно и инклузивно вработување
- Побарувања за вештини и работни места во зелените сектори дефинирани во NDC
- Добри практики од тековните активности во земјата
 - Иницијативи на МТСП во соработка со АВ
 - ФИТР
 - Други механизми за финансирање и промоција на зелени работни места
 - Зелено портфолио на УНДП во Северна Македонија
- Дополнителни добри практики од регионот (Балканот) и земјите од ЕУ
- Општи препораки за стимулирање на климатско-паметно и инклузивно вработување

Преглед и анализа на моменталната ситуација на зелени работни места

Во моментот нема веродостојни податоци за бројот на зелени работни места достапни во Северна Македонија.

Недостасува сеопфатна анализа и таква треба да се воведи за да може да се направи предвидување за потребите од нови зелени вработувања.

Истата би давала насоки за образованието и политиките на пазарот на труд со цел задоволување на потребите од работна сила.

Преглед и анализа на моменталната ситуација на зелени работни места

Сценариото на NDC (Национално определените придонеси) предвидува создавање на **9 895 зелени работни места до 2035 г.**

Клучна улога ќе играат енергетската ефикасност и обновливите извори на енергија во иднина:

- енергетската ефикасност (77%) и
- обновливите извори на енергија (23%).

Според Државниот завод за статистика, во Република Северна Македонија, во 2023 година, во двата клучни сектори за зелен раст биле вработени околу 25 000 лица или 3,2% од вкупната вработеност во државата, односно:

- 8 901 лице биле во енергетскиот сектор,
- 15 519 во секторот водоснабдување, отстранување на отпадни води и управување со отпад.

Зелените работни места ќе бидат поттикнати од неколку климатски паметни технологии и практики:

Реконструкција на постоечките згради: реновирање на постарите згради со модерни, енергетски ефикасни системи и материјали.

Вклучува: изолација, енергетски ефикасни прозорци, напредни HVAC системи (греење, вентилација, и климатизација) и енергетски ефикасно осветлување.

Потребни се **градежни работници, техничари за HVAC, електричари и енергетски ревизори.**

Изградба на пасивни куќи: пасивните куќи ја максимизираат енергетската ефикасност преку супериорна изолација, херметичка конструкција и пасивно соларно греење.

Вклучува архитекти, градители и инженери специјализирани за одржлива градба.

Фотоволтаични (PV) системи: ФВ системи ја претвораат сончевата светлина во електрична енергија, нудејќи одржлив извор на енергија.

Потребна е квалификувана работна сила од **монтери на соларни панели, електроинженери, проект менаџери и техничари за одржување.**

Сончеви термални колектори: овие системи користат сончева енергија за да генерираат топлина за загревање на водата, греење на просторот или индустриски процеси.

Потребни се квалификувани проектанти, монтери и персонал за одржување.

Биогас и биомаса: Се произведува од органски отпадни материјали преку анаеробна дигестија. Користи органски материјали како дрво и земјоделски остатоци (од култури) за производство на енергија.

Вклучува **оператори на постројки за биогас, работници за собирање и преработка на биомаса, земјоделски улоги.**

Ветерни и мали хидро проекти: ја користат енергијата на ветерот за производство на електрична енергија и користат мали текови на вода за производство на енергија.

Вклучува **техничари за турбини на ветер, оператори на хидроцентрали, стручњаци за животна средина и инженери.**

Добри практики од тековните активности во земјата:

- Иницијативи на МТСП во соработка со АВ
- ФИТР
- Други механизми за финансирање за промоција на зелени работни места
- Зелено портфолио на УНДП во Северна Македонија

Препораки за подобри политики и стратегии:

1. **Поголема застапеност на темата „зелена економија“ во стратешките документи поврзани со вработувањето.** Ова важи и за донесување на Законот за социјално претприемништво и законите поврзани со вработувањето и социјалната политика како што е Законот за образование на возрасни, каде што преквалификацијата на возрасните дава можност за транзиција кон позелена економија.
2. **Иновирање на Националната класификација на занимања 2015 година со рамките на секторската поставеност за да се дефинираат и означат зелените занимања.**

3. Воведување нови мерки и/или дополнително елаборирање на постоечките мерки за вработување со акцент на стимулирање на отворање нови зелени работни места, поддршка на зелено ориентираните компании за отворање нови работни места, т.е.

- Мерките предвидени во „Гаранција за млади“ треба да се приспособат и усогласат со потребите на работодавачите и побарувачката за вештини предвидени со NDC за зелените работни места.
- Мерката Поддршка за вработување преку обуки е солидна основа и можност за приспособување и усогласување со потребите на работодавачите и побарувачката за вештини предвидени со NDC за зелените работни места. Програмите за обука и отворање работни места треба да бидат родово чувствителни и инклузивни, обезбедувајќи еднакви можности за младите, жените и маргинализираните групи.

- Потребни се **сецифични политики** за поврзување на **зелените работни места со невработеноста кај младите**, со цел вклучување на промоцијата на зелените работни места во младинските политики.
- **Обука за родови прашања за учесниците од организациите имплементатори** за да се постават насоки за постигнување родови перспективи во креирањето зелени работни места.
- Мерките треба да вклучуваат **насочени програми за обука и инклузивни политики** за да се обезбеди правично учество на маргинализираните групи на зелениот пазар на труд.

4. Анкетата и анализата за потребите од вештини на пазарот на трудот треба да се ажурираат во поглед на климатските паметни вработувања барем во секторите како што се дефинирани на побарувачката од NDC, т.е.

- Енергетска ефикасност: Зелени работни места во доградба и изградба на пасивни куќи.
- Обновливи извори на енергија: Работни места првенствено во фотоволтаични системи, соларни термални колектори, биогаз, биомаса, ветер и мали хидроцентрали.

5. Креирање и имплементација на приспособени програми за обука со фокус на специфичните вештини потребни за зелени работни места во согласност со побарувачката изразена во Анкетата и анализата за потребите на пазарот на трудот. Програмите треба да бидат инклузивни, обезбедувајќи еднакви можности за младите, жените и маргинализираните групи.

6. Воведување програми за сертификација за технички квалификации за доградба и енергетско ефикасна градба, заедно со процесите на сертификација за енергетски карактеристики на зградите треба да бидат вклучени во Оперативниот план за АМПУПТ и да им се понудат на невработените.
7. Развој на програми за обуки на возрасни усогласени со климатските потреби за паметна работна сила. На пример, центри за развој на вештини: отварање на центри за обука за зелени работни места кои нудат можности за практична обука, вклучувајќи симулации и проекти од реалниот свет, за здобивање со практични вештини релевантни за зелените индустрии.

Препораки за институционалниот капацитет и рамката на политиките, социјалната вклученост и родовата еднаквост, финансискиот механизам, мониторингот и свесноста:

I. Зајакнување на институционалниот капацитет и рамката на политиките

Подобрување на координацијата: Подобрување на хоризонталната и вертикалната координација меѓу релевантните институции како што се МТСП, АВ и ФИТР. Ова вклучува поттикнување партнерства со клучните национални и меѓународни актери во поддршката на климатската политика.

Интеграција на политиките: Интегрирајте климатски паметни и инклузивни стратегии за вработување во националното планирање. Долгорочната стратегија за климатска акција и Предлог-законот за климатска акција треба да обезбедат сеопфатна правна рамка за да се обезбеди кохерентност на меѓусекторската политика.

II. Промовирање на родовата еднаквост и социјалната вклученост

Родово паметни инвестиции: Охрабрете ги инвестициите кои се и климатски и родово паметни. Обезбедете пристап до ресурсите, процеси на одлучување и можности за лидерство во иницијативите поврзани со климата за жените и ранливите групи.

Инклузивна политика: Развијте политики кои се однесуваат на специфичните потреби на жените, младите и социјално маргинализираните групи, обезбедувајќи нивно учество во зелената економија. Ова вклучува промовирање на родово чувствителни национални политики за зелен раст и стратегии за имплементација.

III. Искористување на финансиските механизми

Зелено финансирање: Користете финансиски инструменти како што се грантови, субвенции и заеми за поддршка на зелените иницијативи. Институциите како на пр. GCF, треба да бидат користени да обезбедат родово паметно финансирање за климата, осигурувајќи дека истовремено инвестициите придонесуваат за одржливоста на животната средина и за родовата еднаквост.

Јавно-приватно партнерство: Поттикнување на соработка помеѓу јавниот сектор, приватните компании и граѓанските организации за мобилизирање ресурси и спроведување зелени проекти. Кофинансираните грантови за технолошки развој преку ФИТР, можат да послужат како модел за поддршка на иновативни и одржливи деловни практики.

IV. Подобрување на податоците и мониторингот

Анализа на пазарот на труд: Спроведување на редовни истражувања за потребите на пазарот на трудот за да се идентификува побарувачката за зелени работни места и потребните вештини. Ова треба да вклучува детална анализа на родовите разлики и влијанието на климатските паметни иницијативи за вработување.

Проценка на влијанието: Воспоставете рамки за мониторинг и евалуација за мерење на ефективноста на политиките и програмите во создавањето климатски паметно и инклузивно вработување. Ова треба да вклучува метрика за родовата еднаквост, социјалната вклученост и влијанието врз животната средина.

V. Градење на свеста и застапување

Споделување на знаење: Промовирајте ја свеста и разбирањето за придобивките од климатски паметно и инклузивно вработување преку кампањи, работилници и образовни програми. Комуницирајте со медиумите и лидерите во заедницата и образовните институции за ширење на информации.

Застапување: Застапувајте ги промените во политиките и зголемените инвестиции во зелени работни места преку национални и меѓународни платформи. Истакнете успешни студии на случај и најдобри практики за да инспирирате пошироко усвојување на практики за одржливо вработување.

БЛАГОДАРАМ ЗА ВНИМАНИЕТО

**Deutsche Gesellschaft für
Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH**

Registered offices
Bonn and Eschborn, Germany

Friedrich-Ebert-Allee 32 + 36
53113 Bonn, Germany
T +49 228 44 60 - 0
F +49 228 44 60 - 17 66

Dag-Hammarskjöld-Weg 1 - 5
65760 Eschborn, Germany
T +49 61 96 79 - 0
F +49 61 96 79 - 11 15

E info@giz.de
I www.giz.de

